# ФАКТОРИ И ФУНКЦИИ НА ЕТНО-РЕЛИГИОЗНИТЕ КОНФЛИКТИ (ПРОБЛЕМИ НА УПРАВЛЕНИЕТО)

**Драга Попова**[1]

**Резюме**

Религията притежава възможности за премахване на конфликта, хармонизиране на междуетническите отношения, намаляване на психологически стрес по време на периоди на социални обостряния, за стабилизиране на политическата ситуация в страната и др. Като признава този факт, авторът, обаче, фокусира вниманието си върху възможността и чрез тази функция на религията да се управляват етно-религиозните конфликти като феномен.

Значимостта на научните изследвания в областта е обоснована от това, че религията никога не е участвала в обществения живот в „чиста“ форма. Това е особено актуално днес. Религията е дълбоко интегрирана в много сфери на обществения живот - култура, образование, живот и въпреки твърденията на някои религиозни и политически лидери, тя дори служи и за етноопределящ фактор.

**Ключови думи:** ислям, радикален, джихад, война, религия, бог, алах, , терор, етническо напрежение, Етно-религиозните конфликти, ислямски екстремизъм, Ислямска революция;

# ISLAMIC FUNDAMENTALISM AS PART OF THE SOCIAL DEVELOPMENT OF ETHNO-RELIGIOUS CONFLICTS

**Draga Georgieva Popova**
**PhD Student at the Academy of the Ministry of Interior**

**Abstract**

Religion has the capacity to eliminate the conflict, harmonization of interethnic relations, reducing psychological stress during periods of social exacerbations, to stabilize the political situation in the country and others. Recognising this fact, the author, however, focused on enabling and using this function of religion to manage ethno-religious conflict as a phenomenon.

The significance of the research is justified by the fact that religion has never participated in public life in "pure" form. This is particularly relevant today. Religion is deeply integrated into many areas of public life - culture, education, life and despite the claims of some religious and political leaders, it even serves as ethno-defining factor.

**Keywords:** Islam, radical jihad, war, religion, god, Allah,, terror, ethnic tensions, ethno-religious conflicts, Islamic extremism, Islamic Revolution;

## Въведение: работни определения

В настоящата работа приемаме следното работно определение на понятието „фактор“: „сили, които определят развитието на даден обект, които в определени конкретни условия, имат за изследването на този обект особено значение”[2].

[1] Драга Попова - **докторант на самостоятелна подготовка в АМВР**

[2] Религиозный фактор в системе угроз национальной безопасности Российской Федерации// Итоговый отчет НИР «Религия». М., 2000, с. 44.

Социологът С.А. Войтович развива следната концепция: „социален фактор, това е движещата сила на социалното развитие, явление или процес, който причинява различни социални промени. В основата на определянето на фактора е тази връзка между социалните обекти, при която някои от тях (причината) в дадени условия по необходимост пораждат други социални обекти или техни свойства (следствия). Като социален фактор обикновено се явява дейността на човека, която обуславя, в крайна сметка, цялото разнообразие на социалния живот".[3]

Социалните фактори могат да бъдат класифицирани според сферите (аспектиге) на обществения живот, в които те се проявяват. Например, в икономиката се говори за „икономически фактори", „фактори на рецесията", „фактор на безработицата" и др., а в политическите науки за „фактори за стабилността на политическата система", „дестабилизиращи фактори", „фактори на международните конфликти" и т.н.

Съдържанието на всеки конкретен социален процес е специфично, но във всеки случай той има три групи елементи:

- социалните действия и взаимодействия, осъществявани в социалния процес;
- предмет на социалните действия и взаимодействия, т.е. защо или поради какво те се случват;
- промени, причинени от социалните действия и взаимодействия .

Е.В. Крицкий определя в структурата на конфликта два вида явления:

- фокални, които са непосредствено генерирани от сблъскващите се ценности и интереси на неговите участници;
- периферийни, породени от катализиращото влияние на конфликтната ситуация на политическите, социалните и идеологическите процеси в обществата, свързани с конфликта.[4]

**Съдържание и динамика на етно-религиозния конфликт**

Съдържанието на етно-религиозния конфликт се характеризира с неговия предмет, т.е., това, заради което се случва сблъсъка на противоборстващите си страни.

Съдържателния анализ на конфликтите от тази гледна точка позволява те да бъдат групирани в *шест основни типа*:

I тип – конфликти, в които, доминираща роля играят териториални претенции.

II тип – сецесион тип конфликти, при който се поставя въпроса за отделяне от държавата и пълна държавна самостоятелност.

III тип – статусни конфликти, в основата на които лежат искания за разширяване на административни и управленски пълномощия на в съответния регион.

IV тип - социално-политически конфликт, в основата, на които лежат искания за социално-политическо равноправие на етническите и религиозните общности.

V тип – социо-културни конфликти, в основата на които лежат искания за социо-културно равноправие на етническите и религиозните общности.

VI тип - социално-битови конфликти, в основата, на които лежат искания за социално-битово равноправие на етническите и религиозните общности.

*Участник* в етно-религиозния конфликт може да бъде всяка група от хора, която взима участие в конфликта, но може да не е наясно с целите на конфликтното противоречие.

[3] Войтович С.А. Фактор социальный// Социологический справочник. Киев, 1990. с. 117.

[4] Крикций, Е.В. Восприятие конфликта как индикатор межэтнической напряженности (на примере Северной Осетии), М., 1996, с. 33

Участниците могат да бъдат и странични лица, които случайно са се оказали в зоната на конфликта и нямат свой собствен интерес в него .

*Субект* на етническия конфликт е етническа група, която може да създава конфликтна ситуация, т.е. трайно и относително самостоятелно да влияе на хода на конфликта в съответствие със собствените си интереси, за да се оказва въздействие на поведението и положението на други групи, и да предизвика различни промени.

Ралф Дарендорф, един от най-авторитетните изследователи на социалните конфликти, смята, че субекти на конфликтите са три вида социални групи:

- първични групи - преки участници в конфликта, които са в състояние на субективно несъвместими цели;

- вторични групи - тези, които се стремят да не се намесват пряко в конфликта, но допринасят за неговото разпалване;

- трети групи - сили, които са заинтересовани от разрешаването на конфликта.

При изследването на етно-религиозния конфликт като обект за регулиране, най-важно значение имат неговите *стадии (фази) на развитие*, продължителност и състояние.

Стадиите (фазите) на етно-религиозния конфликт изразяват неговата промяна във времето. Обикновено се наблюдават начална фаза, междинен етап и краен (заключителен) етап. Според В.А. Михайлов, „етническият конфликт, независимо от мястото и времето – има един и същ характер, демонстрира един и същ механизъм и преминава през няколко етапа”[5].

На първия етап, се формира на „фуния“, на конфронтация. Появяват се претенции, призиви за радикална промяна на статуквото по националния въпрос. Започна натрупване на обиди. Формира се образа на „врага“. Във втората фаза се проявява, така да се каже, закона за „заразната“ причина: Няма нещо в едната страна, което рано или късно да не се появява и при другата. Настъпва времето на „едномерния човек“. Задействаната с пълна сила „психологическа война“ в определени места бива придружена със спорадични въоръжени сблъсъци. В третия на противоречията нараства антагонизма. Няма връщане назад, и от двете страни стоят идентично настроени лидери, доминирани от един и същи тип - макар и с обратен знак, използват се подобни методи. Събитията, които вече се развиват по принципа на „огледалото“. Тази динамична статика, тоест борбата на двете идентични противоположности може да продължи дълго, и като цяло с военни средства .

Етно-религиозните конфликти, както и всеки социален конфликт, изпълняват няколко *функции*, които често са взаимно изключващи се. Те могат да имат негативен, разрушителен, дестабилизиращ отношенията в социалните системи характер, да разрушават социални общности и сътрудничеството между групите. Етно-религиозните конфликти предизвикват:

- натрупване на негативни емоции у враждуващите страни;

- създаване на стереотипи и образи на „враговете“, като по този начин се формират предпоставки за бъдещи конфликти;

- намаляване на степента на сътрудничество между страните в конфликта или дори отказ от него;

- прекъсване на комуникационните взаимоотношения;

- отслабване на единството на ценностите и ориентациите на взаимодействието между групите;

- нарастваща враждебност между страните;

- неоправдано разхищение на ресурси (материални, интелектуални и т.н.);

[5] Михайлов, В.А. Принцип воронки, или механизм развертывания межэтнического конфликта. Социологические исследования, 1993, № 5, с. 57

- човешки загуби и влошаване на условията за живот;
- разрушаване на социалната система.

Едновременно с това, етническите конфликти имат и *положителни функции*. Конструктивните функции на социалния конфликт за първи път са изолирани и проучени от Люис Коузър в неговата книга „Функции на социалния конфликт“. Той определя тринадесет функции.[6] Предложеният от него функционален модел е в основата на класификациите, разработени от други изследователи на този проблем. Като се съобразяваме с тези класификации, можем да приемем наличието на следните функции на етно-религиозния конфликт:

- социална функция - конфликт допринася за формиране на групи, за създаването и поддържането на нормативни и физически граници на групата;
- структурираща функция - конфликтът допринася за създаването и поддържането на относително стабилна структура на вътрешногруповите отношения, насърчаване на интеграцията и идентичността, социализация и адаптация на отделните лица и групи;
- комуникативно-информационна функция - конфликтът помага на членовете на екипа да разберат правилно същността на проблемите, които имат нужда да бъдат разрешени, и възможно най-добрия за това път;
- предпазваща функция - конфликтът играе ролята на „предпазен клапан“, като насърчава освобождаването на отрицателните емоции и напрежението в отношенията между страните;
- свързваща функция – по време на конфликта страните се „проверяват“, „опознават“, „сондират“ помежду си, така че „предишно враждебно взаимодействие, често води до приятелско такова“ ;
- адаптивно-стимулираща функция - конфликтът освобождава социалното напрежение, подобрява способността на групата да се променя, стимулира креативността;
- мобилизираща функция - конфликтът мобилизира всички налични ресурси на страните;
- стабилизираща функция – конфликтът спомага за създаване и поддържане на баланса на силите, и по-специално на властта;
- институционална функция - благодарение на конфликта се създават нови социални институции и организации, които защитават интересите на воюващите страни или изпълняват посреднически мисии;
- креативна функция - конфликтите правят живота по-интересен. Попадането в конфликт често предизвиква любознателност и стимулира интереса. Конфликтът нарушава обичайния ход на нещата, отвлече вниманието от рутината;
- диагностична функция – възникналия конфликт показва, че социалната система са възникнали дисфункции;
- перспективна функция – конфликтът позволява да вижда бъдещето, което очаква организацията, ако не се направи нещо, и това, което може да се случи, ако се намеси в конфликт.

Такова разделение на функциите на конфликта (на положителни и отрицателни) е донякъде условно. Всички функции са свързани помежду си и си влияят една на друга, произтичат една от друга.

[6] Вж. Coser, L. The Functions of Social Conflict, N.Y., 1956, p.p. 28-32.

**Значение на факторите и функциите на етно-религиозния конфликт за неговото управление**

Познаването и съобразяването с функциите на етно-религиозния конфликт е от решаващо значение за ефективността на неговото регулиране. Смисълът на регулирането му, а от там и на управлението му се заключава в три свързани дейности:

1. Ограничаване и блокиране на деструктивните функции на етно-религиозния конфликт;
2. Насърчаване на конструктивните (положителните) функции на конфликта;
3. Намиране и използване на алтернативни механизми за реализиране на функциите на конфликтното взаимодействие. Например диагностичната функция може да се замени с функция за ранна диагностика на етнически напрежения, адаптивно-стимулиращата функция, с функцията на етническа конкуренция и др.

Функционалните променливи на етно-религиозния конфликт са пряко свързани с целите на регулирането и с очакваните резултати. Т.е. ние оказваме въздействие върху структурните и динамичните променливи на конфликта с цел получаване на желаните резултати в неговите функционални променливи. Но между целенасочените действия, структурните динамични променливи и функционалните променливи е необходимо още едно звено – факторните променливи на конфликта.

Управлението на конфликти образува структура от четири елемента: целенасочени действия - факторни променливи - структурни и динамични променливи - функционални променливи. Субекта на управлението на конфликтите оказва пряко е целенасочено въздействие върху неговите факторни променливи, като променят чрез тях структурните и динамичните променливи, които на свой ред предизвикват функционална промяна на конфликта, водеща до неговото прекратяване.

Анализирайки етно-религиозния конфликт като обект за управление, можем да направим следните *изводи*:

1. Обосноваването на ясни методологични позиции по отношение на етническите конфликти и тяхното управление се усложнява от противоречивостта на подходите при тълкуването на етническата или религиозната група като определена социална група. Освен това, основните „вододели“ на методологичното тълкуване минава по линиите на „обективно и субективно“, „статично и динамично“ и „социално или държавно-правово“. Анализът на различните концепции за етничността и религиозността позволява да направим извода, че всяка една от тях разкрива някои аспекти, които са важни за да бъдат разбрани: при нео-марксизма – обективните основи на етническите и религиозните отношения; в теорията за ресурсната конкуренция - условията и факторите на тяхната актуализация, появата на етническо напрежение; символичния интеракционизъм - субективното тълкуване на тези отношения; при теорията на рационалния избор - мотивацията на поведението на физическите лица в областта на междуетническите отношения.
2. В етно-религиозните конфликти се откриват редица специфични и повтарящи се функции, като например: „първичност“ на етническия конфликт по отношение на другите видове на социални конфликти, историческа „константност“ на етническия и религиозния конфликт, функционална изостреност, емоционален заряд, способността за бързо и мащабно разпространяване.
3. Разрушителните последици на етно-религиозния конфликт правят актуален проблема за техния контрол, който включва идентифициране на онези признаци, които могат и

трябва да бъдат обект на промяна. Съвкупността от тези признаци включва структурните, динамичните, функционалните и факторните променливи.

4. Задачата за управление на етно-религиозните конфликти е свързана с тяхната функционална промяна, което се постига чрез въздействие на структурните и динамичните променливи, което от своя страна са в резултат на промяната на факторите на конфликта. Ние оказваме пряко влияние върху факторните променливи, което се постига чрез структурните и динамичните променливи. Техните изменения са придружени, както вече беше отбелязано, от функционални промени на конфликта и до неговото прекратяване.

**Прилагане на факторния подход за анализа на съвременните етно-религиозни конфликти**

Безспорно едно от най-забележителната негативни събития на миналия век е появата на ислямското фундаменталистко политическо движение. Екстремизмът в исляма е мощно течение в рамките на съвременния ислям, разбирано като политическо движение, което има за цел да повлияе на процеса на социалното развитие, изхождайки от гледната точка на религиозните норми. Като разшири дейността си по целия свят, това движение фактически се превърна в глобално противопоставяне на силите на исляма срещу останалата част от света.

Войниците на исляма вече в продължение на много години, водят непрекъсната война в много части на света (Алжир, Египет, Индонезия, Филипините и много други страни). Целта на агресивните атаки на религиозните екстремисти са съвременните политически институции и властови структури, конкролирани от „неверниците“, тъй като те са основна пречка за поставяне на основите на ислямския ред. Практиката на ислямските радикали се заключава е активни и незабавни, и затова обикновено агресивни действия за установяване на ислямска държава и идването на власт на истинските мюсюлмани.

Движещи сили на съвременния ислямския екстремизъм са предимно студенти, работници, дребни търговци, инженери, лекари. Разширяването на редиците на религиозните екстремисти се подпомага в съвременния мюсюлмански свят, от процеса на агресивна експанзия на неприемливата за исляма западна култура и лумпенизацията на населението. Към днешна дата е изчислено, че под знамената на различни екстремистки групировки, изповядващи исляма, има около шейсет милиона души.

Анализът на ролята на радикалния ислям в социалното развитие на етно-религиозните конфликти може да се изгради на базата на съпоставянето на няколко примера, включително отразяващи спецификата на различни религии.

**Религиозното противопоставяне в Ирландия**

Конфронтацията, често случаи, и въоръжена, между католици и протестанти в Северна Ирландия се усложнява от нежеланието на първите да останат в състава на Великобритания, е много полезно за целите на изследването, макар и носещо друга специфика явление. То показва възможността за възникване и наличие на сериозен етно-религиозен конфликт в доста просперираще региони на Западна Европа и за пореден път опровергава мита за „хармонията“, приписвана като универсално състояние на западните демокрации.

В този случай религиозните противоречия са тясно свързани с както с етнически, така и с идеологически фактори. Идейно-теоретичната база на Ирландската републиканска армия (ИРА), която стоеше в челните редици на съпротивата, може да бъде описана като радикално-

социалистическа. Твърде показателно е, че социалистическите и дори комунистическите идеи активно се приемат от повечето европейски „сепаратисти“. Така например, терористичната организация ЕТА, която се бори за независимост на баските и излизане от състава на Испания, изповядват марксизъм (колкото и парадоксално за изглежда това на пръв поглед), свързан с радикален национализъм. Вътре в известната АОК („Армия за освобождение на Косово“) са много силни радикално-социалистическите настроения, сложно вплетени с национализма и ислямизма.

В настоящия момент ирландската съпротива се намира във фазата на затихване, въоръжена борба продължава да води само малка част от ИРА - така наречените „истинска“ ИРА. Въпреки това, самият проблем остава, и в обозримо бъдеще можем да очакваме появата на нови радикални движения, и то най-вече с религиозно-фундаменталистка окраска.

**Ислямската революция в Иран**

Революцията, която се състоя в Иран, е един от най-неочакваните победи на ислямския фундаментализъм, разтресла обичайния ход на човешката история. За много хора тази революция през 1979 г. дойде изненадващо, включително и по отношение на това, че такова явление като Ислямската революция, е възможно изобщо. В основата на съпротивата против тиранията на шаха стои духовният учител аятолах Хаири, който става наставник и вдъхновител на шиитските мислители и духовни лидери - Хомейни, Табатабаи, Мотахарри, Мортезалари и др. Благодарение на неговите усилия възниква кръг от „революционни аятоласи“, който прави възможна победата на фракцията на „обновителите“.

От революцията са минали вече повече от тридесет години. Когато тя се случва, населението на Иран е 37 милиона, сега е над 60 милиона души. Прирастът на населението е факт, въпреки, че цената на войните, която се провеждат след революцията, е около 200 млрд. долара.

За ислямското религиозно съзнание фигурата на имам Хомейни преминава отвъд чисто светските социални рамки. Самата дума „имам“, които се използва за Хомейни, има безпрецедентен отстъп от идеята за специалния статут на личността на лидера на ислямската революция, тъй като според традицията на шиитите той се признава само на 12 имами, последен, от които ще бъде Махди, вождът на последната голяма война,, която сложи край на несправедливостта и потисничеството.

**Войната в Светите места**

Най-широко отразявания от конфликтите на религиозна основа, това е войната в Палестина. Особеността на кризата в Близкия изток, за разлика от всеки друг местен религиозен конфликт е, че главният предмет на спора - Йерусалим - е от голямо значение не само за непосредствените страни на конфликта (мюсюлмани и евреи), но също така и за хора от всички християнски деноминации. Статутът на Ерусалим е основния препъни камък в израелско-палестинските отношения, и проблемът може да бъде решен, без да се прави компромис с религиозните чувства на вярващите, като се запази и достъпа на вярващите до светините, но за сега дългоочаквания мир и не успява да се получи. Безброй малки и големи военни сблъсъци се случват тук в продължение на десетилетия. Събитията в Близкия изток предизвикват и силна отрицателна реакция от страна на арабския свят. Палестинските групировки непрекъснато набират нови попълнения от мюсюлманската общност, които са

готови да се борят за освобождението на ислямските светини. От своя страна израелските власти постоянно казва, че Йерусалим е бил, е и ще бъде една и неделима столица на Израел и свещен град за евреи. И израелците, които не са съгласни да го предадат при никакви обстоятелства.

**Китайската окупация на Тибет**

Това събитие не предизвиква особен резонанс на международната сцена, въпреки че неговото значение за бъдещето на света е трудно да се оцени. На 23 май 1951 г. 40 хилядна армия на КНР нахлува в Тибет - тогава все още независима държава.

Формално на тибетците е гарантирана широка религиозна и политическа автономия, но по техните собствени думи, китайците започват да ги нарушават от първите дни на управлението си. За 60 години на доминация в Тибет са убити почти половин милион души, а от 6000 манастири са оцелели само 13 (по-късно по чисто прагматични причини, китайското правителство позволява отварянето на 1,5 хиляди манастира). В допълнение, КНР провежда неблагоприятни за тибетското население политики, предназначени да осигурят преобладаване на етническите китайци в региона. В момента съотношението на местното население спрямо китайците е 6,5:7.

През 1959 г. в региона избухва въоръжено въстание, което е жестоко потушено от КНР. Загиват около 100 000 души. Тибетския лидер Далай Лама бяга в Индия, където създава правителство в изгнание.

**Религиозните войни в Африка**

През целия XX век африканският континент е бойно поле за религиозните войни. Много страни на континента преживяват истински религиозни кланета. Някои ги преживяват и до днес.

Например, повече от двадесет и пет години Судан, е разкъсван от въоръжена конфронтация между правителство и опозиция. Кървавата гражданска война отнема живота на 2 милиона души и 600 000 суданци са принудени да напуснат родината си. Политическият конфликт се отдръпва на заден план и дава път на религиозни спорове. Суданските власти представляват интересите на мюсюлманската част на страната, около 70% от общото население, докато опозицията е строго ориентирана към езичниците (25%) и християните (5%). Ситуацията се усложнява и от факта, че режимът се бори дори и с нубийските неортодоксални мюсюлмани, както и с многобройни ислямски секти.

В Нигерия, най-голямата държава на африканския континент, протича безкраен религиозен конфликт между християни, мюсюлмани и езичници. Етническите и религиозните борби, постоянно разкъсващи Нигерия се превръщат в един от най-големите опасности за страната. Борбата за власт във федерацията между политически лидери от Севера (мюсюлмани хауса, фулбе) и Юга (християни йоруба, игбо) непрекъснато усложняват политическата ситуация в страната. Ожесточените сблъсъци често парализират Лагос - икономическата столица и най-големият град в Нигерия. В този десет милионен африкански мегаполис, смъртоносни сблъсъци по улиците между християни и мюсюлмани са често срещано явление. В Лагос, бившата столица на Нигерия, екстремистите от организацията „Конгрес на народа Одуа“, която е екстремистка групировка на етноса йоруба, залавят представители на хауса ги линчуват. В щата Кадуна, след въвеждането на шериата християните, които са около

половината от населението на щата, организират масов протест. Само след няколко часа градът е бил обхванат от бунтове.

Алжир продължава да се бори с Въоръжената ислямска група (Groupe Islamique Armé - GIA), създадена през 1991 г. с цел изграждане на ислямска държава в страната. Числеността на GIA не е точно известна: от няколко стотин до няколко хиляди човека. GIA е известен със своята изключителна жестокост. Засечени са връзка на ВИГ с „Ал Кайда“. В допълнение, GIA има подкрепата на Иран и Судан. Основната причина за конфликта - религиозни. В конфликта участват също ООН и Франция.

**Конфликтът между индуисти и ислямисти**

Конфликт между Индия и Пакистан, всъщност е сблъсък на две различни религии - индуизма и исляма. Разделянето на Индия на Пакистан и Индийски съюз през 1947 г., става по конфесионален признак. Сега в Индия индизъм изповядват повече от 80% от населението, но в някои от щатите, болшинство са привърженици на други религии. Например, по-голямата част от жителите на щата Пенджаб са сикхи, повече от половината от населението на щата Нагаленд са християни, а около две трети от населението на щата Джаму и Кашмир са мюсюлмани. Затова Пакистан, не престава да предявява териториални претенции спрямо Индия, с искания да присъедини към себе си щатите, населението на които е мюсюлманско. В тези щати, съществуват голям брой сепаратистки политически ислямски организации, дейността на които е насочени към създаване на независима държава (например - „Фронт за освобождение на Джаму и Кашмир“). Проблемите заложени още в края на 40-те години на XX век. с условното и произволното териториално разделяне, много пъти са водили до насилие и гранични конфликти, често превръщащи се в локални войни. През годините на конфликта са убили стотици хиляди последователи на исляма и хиндуизма.

**Проблемите между сърби и хървати**

Тази конфронтация е повече от показателна. Тя потвърждава факта, че взаимната религиозна вражда може да е характерна и за етнически близки общности. В случая със сърбите и хървати, ние имаме една и съща етническа група, разделена на две нации по религиозен признак.

Впечатление прави размаха на религиозните и етническите чистки, организирана от хърватските националисти - католици срещу православните сърби по време на Втората световна война. Дори официална Ватикана осъжда преследването на сърбите. Едновременно с това, ако трябва да бъде следват принципа на обективно отразяване на събитията, няма никакво съмнение, че в Кралството на сърби, хървати и словенци (името на Югославия до 1941 г.), хърватското население очевидно е в принизена позиция. Във всички значими области на социалния, политическия и икономическия живот доминират сърбите, а жизнения стандарт на хърватите, е значително под сръбския. В страната агресивно се разпалва и сръбския национализъм.

**Теология на освобождението**

През 70-те години на миналия век в Латинска Америка се появява мощно религиозно движение, известно като „Теология на освобождението“. Неговите идеолози (Густав Гутиерес,

Леонардо Боффа, Серхио Менендес и др.) оспорват световната капиталистическа система, като се основават на собствена интерпретация на религиозните принципи на християнството. Според „Теолозите на освобождението“, живота и учението на Христос е социален бунт срещу Римската империя и егоизма на аристокрацията. В действителност, те издигат идеята за своеобразен католически „джихад“ - революционна религиозна война против капитала. Появата на „теологията на освобождението“ е още едно доказателство за факта, че през XX век религията все повече и повече се политизира и е включена активно в социалната и политическата конфронтация. Трябва също да се отбележи, че според някои учени, това явление не може да бъде разбрано, без да се изследва неговата връзка с легендарната персона на Ернесто Че Гевара, които през 60-те години предлага на създаването на съюз на левите сили с католиците. Команданте, когото много от последователите му, често сравняват с Христос, е култова фигура за „теологията на освобождението“ и за много католици. В Боливия, в местата, където той се е сражавал, всяко семейство се моли на светеца Санто Ернесто де ла Игера - Че Гевара.

**ЛИТЕРАТУРА**

Религиозный фактор в системе угроз национальной безопасности Российской Федерации// Итоговый отчет НИР «Религия». М., 2000.

Войтович С.А. Фактор социальный// Социологический справочник. Киев, 1990.

Крикций, Е.В. Восприятие конфликта как индикатор межэтнической напряженности (на примере Северной Осетии), М., 1996

Михайлов, В.А. Принцип воронки, или механизм развертывания межэтнического конфликта. Социологические исследования, 1993, № 5, с. 57

Coser, L. The Functions of Social Conflict, N.Y., 1956